

Educatief Meesterschap
Amsterdam

Professioneel Meesterschap

Uitstroomvariant Begeleidingskunde

Opleidingsgids 2011

Inhoud

1	Inleiding	3
2	Doelgroep, doelstelling en opleidingsprofiel	3
3	Intake-eisen en -procedure	5
4	Curriculumopzet	7
5	Studielast en studiepunten	12
6	Begeleiding	13
7	Toetsing en beoordeling	14
8	Opleiders	15
9	Civiel effect	16
10	Praktische Informatie	17

1 Inleiding

De tweejarige Master Professioneel Meesterschap richt zich op docenten die hun professionaliteit als begeleider van leerprocessen willen verdiepen en verbreden. Die professionaliteit heeft betrekking op hun methodisch-didactisch, onderwijskundig en procesgericht handelen. De opleiding reikt de deelnemer perspectieven en instrumenten aan die het zicht op het eigen handelen vergroten en die in te zetten zijn bij onderwijsinnovatie binnen de school en bij de samenwerking met en begeleiding van collega's vanuit een integrale visie op de professionele ontwikkeling van docenten.

Deze NiME master is ontwikkeld en wordt u aangeboden door Educatief Meesterschap Amsterdam (EMA), een samenwerkingsverband van de Universiteit van Amsterdam, de Vrije Universiteit Amsterdam, de Hogeschool van Amsterdam en het Centrum voor Nascholing Amsterdam.

2 Doelgroep, doelstelling en opleidingsprofiel

2.1 Doelgroep

De professionele master is gericht op docenten die werkzaam zijn in het onderwijsveld en minimaal 2 jaar onderwijservaring hebben. Kandidaten voor de opleiding hebben een ondernemende en onderzoekende houding en zijn inspirerend voor hun collega's. Hun begeleidingskundige kwaliteiten wordt door schoolleider en collega's herkend. Ze hebben aantoonbare affiniteit met onderwijsinnovatie en zijn in staat analytisch te denken en te handelen. Ze hebben de ambitie om bij te dragen aan vernieuwing, en doen dat met een onderzoekende blik: werkt het ook en hoe komt dat. Zij zijn, naast docent, veelal coach, supervisor, zorgcoördinator, studieloopbaanbegeleider, begeleider van leraren-in-opleiding en hebben daarvoor een erkende opleiding op post-HBO niveau afgerond. Zij zijn bereid samen te werken en samenwerkend te leren met collega's binnen en buiten de eigen school.

2.2 Doelstelling

Doelstelling van de opleiding is dat deelnemers zich aan het einde van de opleiding de volgende kennis en vaardigheden hebben eigengemaakt.

- I. De deelnemers zijn in staat om de praktijk van het eigen handelen binnen de les en de onderwijsorganisatie te verbinden met theoretische concepten rond didactiek, pedagogiek en onderwijskunde en met maatschappelijke ontwikkelingen. Ze kunnen daarbij:
 - het bestaand vakmanschap expliciet verbinden met onderliggende concepten en theorieën;
 - vanzelfsprekendheden en aannames in het handelen binnen de klas en binnen de school ter discussie stellen en onderzoeken;
 - het handelen plaatsen in bredere maatschappelijke ontwikkelingen.
- II. De deelnemers zijn in staat om een ontwerponderzoek uit te voeren rond een concreet probleem of wens binnen de instelling en de eigen praktijk. Dat betekent dat ze:
 - kennis hebben van en inzicht in methoden van ontwerponderzoek;
 - relevante praktijkvragen binnen school- en lespraktijk kunnen analyseren en vertalen naar hanteerbare en onderzoekbare vraagstellingen voor onderwijsonderzoek;

- op basis van een probleemanalyse een ontwerp kunnen maken dat toegepast kan worden binnen de eigen schoolorganisatie/context;
- een onderzoeksopzet kunnen maken en uitvoeren om de effectiviteit van het ontwerp te onderzoeken;
- een implementatieplan kunnen maken om het definitieve ontwerp verder te kunnen implementeren binnen de eigen instelling;
- de resultaten van het ontwerponderzoek kunnen delen met collega's binnen en buiten de eigen organisatie.

III. De deelnemers zijn in staat een bijdrage te leveren aan innovatie- en implementatieprocessen binnen de organisatie. Dat betekent:

- kennis hebben van en inzicht in recente en belangwekkende modellen van (school)organisatie, (school)management, schoolcultuur, schoolontwikkeling en onderwijsinnovaties met de daarbij behorende implementatiestrategieën;
- in staat zijn theorie en praktijk van onderwijs te verbinden door toepassing van opbrengsten van (eigen) onderwijsonderzoek bij schoolinnovaties;
- in staat zijn op een systematische manier innovaties in de schoolorganisatie of lespraktijk te initiëren, ontwerpen, implementeren en borgen;
- in staat zijn actief bij te dragen aan innovatieprocessen, en
- collega's kunnen ondersteunen bij en inspireren tot innovatie en implementatie binnen de organisatie.

Deze kwaliteiten kunnen deelnemers op een ondernemende, onderzoekende en inspirerende toepassen:

- in de ontwikkeling van (vakoverstijgende) aanpakken;
- in inspirerend leiderschap ten aanzien van collega's;
- in het doordenken van de consequenties voor de organisatie en de relaties met de omgeving.

2.3 Opleidingsprofiel

In de opleiding wordt een koppeling gelegd tussen individuele professionele ontwikkeling en schoolontwikkeling. Enerzijds zijn de eigen leervragen direct aangrijpingspunt voor opleidingsactiviteiten, anderzijds worden de eigen leervragen gekleurd door de organisa-

tiecontext en is het de bedoeling dat de leeractiviteiten ook een meerwaarde hebben voor de organisatie. De opleiding wordt daarom gezien als een tripartiete overeenkomst tussen deelnemer, opleiding en werkgever. Niet alleen de deelnemer verbindt zich aan de opleiding en dient bij aanvang te voldoen aan instroomeisen, maar ook de werkgever dient zich betrokken te weten bij het studietraject en te voldoen aan eisen ten aanzien van het faciliteren van studie- en experimenteeruimte.

3 Intake-eisen en -procedure

3.1 Eisen aan de deelnemer

De master Professioneel Meesterschap is toegankelijk voor docenten met een bachelor (wo of hbo) en een tweede- of eerstegraads bevoegdheid. Ze dienen werkzaam te zijn in het onderwijs en dienen bij aanvang van de master minimaal 2 jaar onderwijservaring te hebben. Instroomcriterium is dat er reeds sprake is van ‘vakmanschap’ op het terrein van methodische begeleiding. Dat betekent concreet dat de opleiding open staat voor ‘goede docentenbegeleiders’. Daarnaast wordt van de kandidaten verwacht dat zij een ondernemende/innovatieve en onderzoekende houding hebben en inspirerend zijn naar collega’s. Daarnaast dienen kandidaten bereid en in staat te zijn om tijdens de opleiding samenwerkend te leren met collega’s uit andere scholen.

3.2 Eisen aan de werkgever

Naast deze eisen aan de kandidaat stelt de opleiding ook eisen aan de werkplek van de kandidaat. Voor een succesvolle afronding van deze masteropleiding is het noodzakelijk dat de werkgever de docent faciliteert in tijd (zowel ten aanzien van de contactdagen als ten aanzien van studietijd). Uitgangspunt is dat een docent minimaal 2 dagen per week (waaronder de vrijdag) vrijgeroosterd wordt. Daarnaast is de werkgever bereid de docent ruimte te geven voor het uitvoeren van opdrachten, onderzoeken en kennisuitwisseling. Om de verbinding tussen de individuele professionele ontwikkeling en de schoolontwikkeling te borgen dient de werkgever bereid te zijn om het afstudeeronderzoek te adopteren en de intentie te hebben om als organisatie het maximale uit de professionele ontwikkeling van de deelnemer te willen halen. Ten slotte dient de werkgever bereid te zijn om een rol te spelen in de beoordeling van de deelnemer. Het advies is om hierover goede afspraken te maken met de leidinggevende.

3.3 De intakeprocedure

De intakeprocedure bestaat uit vier onderdelen. Ten eerste levert de kandidaat bewijsmaterialen ten aanzien van de formele eisen van opleiding, onderwijservaring en werkplek in het voortgezet onderwijs. Ten tweede stelt de kandidaat een motivatiebrief op, aangevuld met een curriculum vitae en een zelfinschatting over de mate waarin de kandidaat zich ondernemend, onderzoekend en inspirerend vindt. Ten derde stelt de werkgever een aanbevelingsbrief op over de betreffende kandidaat. De motivatiebrief, het CV en de aanbevelingsbrief van de werkgever vormen de input voor een intakegesprek. In dit intakegesprek wordt ingegaan op het analytisch denken en handelen, de affiniteit met onderwijsonderzoek en/of onderzoekservaring, ervaring met procesbegeleiding en procesadvisering en motivatie voor de opleiding.

Het doel van het intakegesprek is:

- controle of de kandidaat voldoet aan de instroomeisen;
- vaststellen van de motivatie van de kandidaat om te starten met de master;
- vaststellen dat de schoolleiding de kandidaat aanbeveelt op basis van een positieve betrokkenheid bij de schoolontwikkeling;
- vaststellen dat de schoolleiding de intentie heeft tot facilitering van de kandidaat conform de opleidingseisen:
 - 0,4 FTE per jaar op jaarbasis
 - een vrije studiedag op vrijdag
 - minimaal een lesuur-vrij dagdeel herkenbaar in het rooster van kandidaat (zie verder tripartiete overeenkomst)
- inschatting van de kandidaat op de drie competenties ondernemend, onderzoekend, en inspirerend handelen.
- ervaring met procesbegeleiding en procesadvisering.

1) Voor excellente docenten die niet aan deze instroomeis voldoen is een EVC-procedure op termijn mogelijk.

3.4 Aanmelding

Aanmelding geschiedt via een digitaal formulier op de website van het NiME: www.mastersineducatie.nl. Het formulier wordt direct doorgestuurd naar Educatief Meesterschap Amsterdam (EMA) die deze professionele master aanbiedt.

Binnen een week na aanmelding worden de kandidaat en de schoolleiding via e-mail op de hoogte gebracht van het tijdpad en het aanleveren van stukken ten behoeve van het intakegesprek. Zodra de onderliggende documenten bij het secretariaat van Educatief Meesterschap Amsterdam binnen zijn, wordt een intakegesprek gepland.

Het intakegesprek wordt uitgevoerd door één van de begeleiders van de master. Na het gesprek krijgt u een korte mondelinge terugkoppeling.

4 Curriculumopzet

4.1 Didactische opzet

De opleiding wordt gekenmerkt door het aanbieden van conceptuele perspectieven en cognitieve tools waarmee de deelnemers hun eigen praktijk kunnen analyseren en verrijken. Daarmee zijn de eigen context en de eigen leervragen vertrekpunt en levert het opleidingstraject concrete producten die binnen de eigen school bruikbaar zijn.

Naast de theorie die aangeboden wordt in hoorcolleges en conferenties is de praktijkkennis van de deelnemers zelf ook belangrijke input voor het leerproces van deelnemers. De opleiding is daarom gestructureerd rond professionele opleidingsgroepen (bestaande uit maximaal 15 deelnemers) waarin collectief leren centraal staat. Binnen de opleidingsgroep worden de resultaten van de opdrachten gedeeld, vindt collegiale ondersteuning plaats ten aanzien van het ontwerponderzoek en wordt praktijkkennis gedeeld.

Het collectieve leren wordt ook verbreed naar de eigen organisatie. Deze wordt betrokken bij het leerproces door presentaties van de deelnemer binnen de eigen organisatie, door overleg tussen opleiding, deelnemer en werkgever, en door het aanwijzen van een sparring partner binnen het team in de eigen instelling.

Samengevat wordt de didactische aanpak getypeerd door de kernwoorden Ondernemen, Onderzoeken en Inspireren:

- *Ondernemen: input in de vorm van conceptuele perspectieven of cognitieve tools wordt vertaald naar mogelijkheden of acties binnen de eigen organisatie: wat wil/kan ik hiermee gaan doen?*
- *Onderzoeken: Onderzoeken en verkennen van vragen, mogelijkheden of ontwikkeld materiaal: hoe kan ik dat vormgeven, de effecten daarvan op het spoor komen en die praktijk verbeteren?*
- *Inspireren: uitkomsten op een enthousiasmerende en overtuigende wijze delen met mededeelnemers binnen de opleiding en collega's binnen de onderwijsinstelling: wat willen/kunnen anderen hiermee?*

Deze drieslag komt op verschillende momenten in de opleiding terug (rond hoorcolleges en seminars) en vormt ook de rode draad voor het afstudeeronderzoek.

De opleiding biedt ruimte voor methodisch didactische verdieping. Gegeven de diversiteit aan deelnemers wordt de verdieping voor een groot deel bepaald door het ondernemerschap van de deelnemer zelf. Naast de twee vakdidactische seminars kan verdere verdieping onderdeel zijn van het ontwerponderzoek. Daarnaast is binnen de instellingen die samenwerken binnen Educatief Meesterschap Amsterdam een groot aantal begeleidingskundige experts beschikbaar waar deelnemers een beroep op kunnen doen.

4.2 Opbouw

De tweejarige masteropleiding bestaat uit vier semesters:

Semester 1. Oriëntatie

In het eerste semester ligt het accent op oriëntatie, waarbij in hoorcolleges verschillende perspectieven op leren aan de orde komen. Die perspectieven bieden een raamwerk

voor het formuleren van een onderzoeksvraag.

Semester 2. Analyse en ontwerp

Het tweede semester staat in het teken van analyseren en ontwerpen. In het begin van het semester wordt de onderzoeksvraag geanalyseerd voor literatuurstudie en vooronderzoek binnen de school. Vervolgens wordt op basis van de analyse een ontwerp voor een nieuwe aanpak of methodiek gemaakt.

Semester 3. Uitvoering

In het derde semester wordt het ontwerp in de praktijk toegepast en de effecten daarvan onderzocht.

Semester 4. Implementatie

In het laatste semester worden de consequenties van het onderzoek voor collega's en schoolorganisatie in kaart gebracht en wordt een implementatieplan gemaakt.

Zie voor een gedetailleerd overzicht van de opbouw van het curriculum tabel 1 op de volgende pagina.

Tabel 1. Overzicht van curriculum

EERSTE STUDIEJAAR: 2011-2012

	Semester 1. Oriëntatie					Semester 2. Analyse en ontwerp				
	SEPTEMBER	OKTOBER	NOVEMBER	DECEMBER	JANUARI	FEBRUARI	MAART	APRIL	MEI	JUNI
Hoorcolleges	1	2	3	4	5	6	7	8		9
	Perspectieven op leren					Perspectieven op organisatie-ontwikkeling				
Opleidingsgroepen	1	2, 3	4, 5	6, 7	8, 9	10, 11	12, 13, 14	15, 16	17	18
Eendaagse seminars		Maatschappij						professionaliserings-concepten		
Tweedaagse conferenties	Introductie				Onderzoek 1				Ontwerpen	
Overige bijeenkomsten		Tekenen tripartiete overeenkomst			Feedbackgesprek					Portfoliogesprek

TWEDE STUDIEJAAR: 2012-2013

	Semester 3. Uitvoering					Semester 4. Implementatie				
	SEPTEMBER	OKTOBER	NOVEMBER	DECEMBER	JANUARI	FEBRUARI	MAART	APRIL	MEI	JUNI
Hoorcolleges	10, 11		12	13	14		15	16, 17		18
	Perspectieven op begeleidingskundig handelen					Synthese				
Opleidingsgroepen	19, 20	21	22, 23	24, 25	26, 27	28, 29	30, 31	32, 33	34	35, 36
Eendaagse seminars	Maatschappij						Methodisch didactisch handelen			
Tweedaagse conferenties			Onderzoek 2		Implementatie					
Overige bijeenkomsten		Buitenlandse studiereis	Presentatie onderzoeksresultaten			Feedbackgesprek	Voorbespreken evalueerend op school			Eindgesprek

4.3 Werkvormen

Rode draad door de opleiding vormt het onderzoek. Het onderzoek wordt ondersteund door verschillende werkvormen, waaronder 18 hoorcolleges, 5 tweedaagse conferenties, 4 eendaagse seminars en een buitenlandse studiereis. Aan de seminars en hoorcolleges zijn opdrachten gekoppeld gericht op de actieve verwerking van de inhoud van de hoorcolleges en seminars. Die opdrachten omvatten verdiepende literatuurstudie, onderzoekjes en experimenten binnen de school. Door deze opzet ontstaat een afwisseling tussen meer op kennisoverdracht gerichte hoorcolleges en actieve, op verwerking gerichte conferenties en seminars.

4.3.1 Afstudeeronderzoek

Het afstudeeronderzoek is het centrale onderdeel van de opleiding. De deelnemer kiest zelf een onderzoeksthema dat direct betrekking heeft op een concrete verlegenheidsituatie binnen de organisatie. Daarmee is er een optimale wisselwerking tussen de individuele professionele ontwikkeling van de deelnemer en organisatieontwikkeling. Het is daarom van belang dat het onderzoeksonderwerp ook gedragen wordt binnen de school. Gegeven de focus van de opleiding waarbij een verbinding gemaakt wordt tussen de individuele professionele

ontwikkeling en de schoolontwikkeling is er voor gekozen om te focussen op ontwerp- en onderzoek. In dit type onderzoek ontwikkelt de deelnemer op basis van een concrete probleembeschrijving, een probleemanalyse en literatuurstudie een ontwerp voor een methodiek of interventie. Daarbij wordt tegelijk een plan ontworpen om de effectiviteit van de methodiek of interventie te meten. De ontwikkelde methodiek of interventie wordt vervolgens uitgevoerd, geëvalueerd en bijgesteld. Ten slotte maakt de deelnemer op basis van de input van de seminars een implementatieplan waarin een methodiek wordt gepresenteerd om collega's binnen de school te betrekken en te ondersteunen en de consequenties voor de onderwijsorganisatie in beeld worden gebracht. Het implementatieplan leidt tot een afsluitende reflectie. Het afstudeeronderzoek start reeds in het eerste jaar. Aan het einde van het eerste jaar hebben de deelnemers hun onderzoeksfocus gekozen, een analyse gemaakt van de verlegenheidsituatie en een eerste ruw ontwerp. Het definitieve ontwerp, de uitvoering daarvan, het onderzoek naar de effecten en de implementatie loopt vervolgens gedurende het hele tweede studiejaar.

4.3.2 Hoorcolleges

De hoorcolleges bieden de deelnemers een brede variëteit aan conceptuele perspectieven op leren, pedagogisch handelen en onderwijsorganisaties. De hoorcolleges worden verzorgd door toonaangevende experts uit UvA, HvA, VU en daarbuiten. De colleges bieden de deelnemers een overzicht van de grote vraagstukken van disciplines en tegelijkertijd een bril om te reflecteren op aspecten van de eigen organisatie en het eigen handelen. Naast inspiratie hebben de hoorcolleges ook tot doel om verwarring te creëren door nieuwe, onverwachte en tegendraadse invalshoeken te kiezen, zodat kennis, inzicht, toepassing en reflectie in een breder perspectief komen te staan.

De hoorcolleges vinden één keer per maand plaats en bieden zo een vast studieritme. De colleges worden voorafgegaan en gevolgd door een studieopdracht, die bestaat uit literatuurstudie en een verwerkingsactiviteit binnen de school (ondernemen, onderzoeken en inspireren) en afgesloten met het delen van de leeruitkomsten binnen de opleidingsgroepen.

De colleges bieden de volgende perspectieven:

Perspectieven op leren

- a. *Hersenen en het leren*
Aan de orde komen o.a. de laatste ontwikkelingen op het gebied van neurowetenschappelijk onderzoek en het zicht dat dat ons biedt op leren en onderwijzen. Waarom werkt de ene didactische aanpak beter dan de andere? Hoe komt het dat emoties zo'n grote rol spelen bij cognitieve processen?
- b. *Psychologie van het leren*
In dit college is er aandacht voor recente leertheorieën en opvattingen. Dat biedt een kader om naar het leren van professionals te kijken, en het helpt om eigen opvattingen over onderwijs te expliciteren en te relativeren. Ingezoomd wordt op de directe en indirecte invloed die de docent of opleider heeft op het leerproces van leerlingen/studenten.
- c. *Leren en ontwikkeling van de beroepsidentiteit*
De complexiteit en ambiguïteit van het gedrag van adolescenten levert dilemma's op voor de docent die lesgeeft of leerlingen begeleidt. In en rond dit college gaat het erom die dilemma's in kaart te brengen, en te exploreren welke begeleidingskundige interventies mogelijk zijn om een veilig leerklimaat te creëren en te bewaken voor alle betrokkenen.
- d. *Sociologie van het leren*
De sociale context waarin leerlingen en docenten functioneren, heeft niet alleen effect op de beroepsmatige ontwikkeling, maar ook op het leerproces

van zowel docenten als leerlingen. Het gaat in dit college o.a. over de interactie tussen individu en omgeving, over socialisatie, over in- en uitsluiting, en over burgerschapsvorming.

- e. *Synthese: Perspectieven op leren*
In elk laatste college van een semester komen alle behandelde kernconcepten nog eens langs. Wat leveren deze perspectieven op voor het eigen handelen?

Perspectieven op schoolontwikkeling

- f. *Schoolorganisatie en cultuur*
De manier waarop een school georganiseerd is en de leidende schoolcultuur – bijvoorbeeld de manier waarop docenten en schoolleidingen denken en spreken over onderwijs – is nooit vrijblijvend, maar heeft invloed op hoe het onderwijs vorm krijgt binnen die school. Het leren in een school heeft veel te maken met het leren *door* die school. Zicht op de eigen schoolcultuur en de relativering daarvan biedt mogelijkheden tot ontwikkeling.
- g. *Innovatieprocessen in scholen*
Scholen bestaan uit leergemeenschappen. Dat geldt in de eerste plaats voor de leerlingen, maar ook het onderwijzend personeel vormt een gemeenschap waarin geleerd wordt. Wat helpt en wat remt dat leren? Hoe kunnen docenten elkaar motiveren en inspireren? Wat zijn de kritische succesfactoren voor innovatie?
- h. *Schoolontwikkeling in maatschappelijke context*
De industriële revolutie heeft een grote invloed gehad op hoe we ons onderwijs hebben georganiseerd, zowel wat betreft de vorm, als de beoogde doelen van dat onderwijs. Inmiddels leven we in een kennissamenleving en dat beïnvloedt niet alleen de inhoud van het onderwijs, maar ook de sociale organisatie van het leren.
- i. *Synthese: Leren van scholen*
In het laatste college van dit blok is er weer gelegenheid om te zien hoe deze verschillende inzichten en invalshoeken het perspectief op de eigen leer- en werkcontext helpen ontwikkelen.

Perspectieven op pedagogisch handelen

- j. *School en omgeving*
De keuzevrijheid voor onderwijs van ouders en leerlingen wordt vaak beperkt door de maatschappelijke werkelijkheid. De maatschappelijke context bepaalt in veel gevallen de schoolkeuze; die schoolkeuze houdt de maatschappelijke context in stand. Wat betekent dat voor de invulling van ons onderwijs?

- k. *Leerling en samenleving*
De afgelopen decennia is de maatschappij – en ook het onderwijs – steeds meer gericht op ontplooiing van het individu. Sociale cohesie is minder vanzelfsprekend geworden. Hoe kunnen kinderen – juist vanuit hun persoonlijke ontwikkeling – voorbereid worden op een positie in de samenleving? Welke alternatieve doelen zijn er te formuleren voor het onderwijs? Wat zijn de consequenties daarvan voor de inrichting van het onderwijs?
- l. *School en beroep*
Werken in een postindustriële wereld vraagt om andere kwalificaties dan alleen beheersing van een vak. Welke invloed heeft de flexibilisering van arbeidsverhoudingen op het curriculum?
- m. *School & mensbeelden, zingeving*
Welke verantwoordelijkheid heeft de school om jongeren zingevingsvragen te leren herkennen? En welke mogelijkheden zijn er om ze ter sprake te brengen?
- n. *Synthese: Verbindend onderwijs*
Als afsluiting van het blok weer een gecombineerde terug- en vooruitblik: hoe helpen deze perspectieven tot verbindend onderwijs te komen?

In het laatste semester zijn de hoorcolleges gericht op het creëren van een synthese tussen de drie perspectieven. Gastsprekers zullen mede in overleg met de deelnemers bepaald worden.

4.3.3 Tweedaagse conferenties

Gedurende de opleiding zijn er vijf tweedaagse conferenties. De tweedaagse conferenties vormen de ondersteuning bij het ontwerpgericht onderzoek, door het aanbieden van concrete handvatten voor de verschillende fasen van ontwerpgericht onderzoek: vraagstelling, analyse, ontwerp, uitvoering & onderzoek, bijstelling & implementatie. Daarmee volgt de opbouw van de tweedaagse conferenties de empirische cyclus van praktijkonderzoek.

De eerste tweedaagse conferentie biedt allereerst een oriëntatie op de opzet en doelen van de masteropleiding. Daarbij worden afspraken gemaakt over werkwijze en kwaliteitseisen en een start gemaakt met de opleidingsgroepen. Themagecentreerde Interactie wordt geïntroduceerd als visie op levend leren. De bijbehorende methodische keuzes worden geoefend.

Daarnaast biedt de tweedaagse conferentie een inleiding in responsief onderzoek en kwaliteitseisen die aan dergelijk praktijkgericht onderzoek gesteld worden. Concreet resultaat van de tweedaagse is een aanzet voor

een onderzoeksonderwerp, op basis van een concrete verlegenheidssituatie binnen de eigen praktijk.

De tweede tweedaagse conferentie biedt een verdieping op de methodiek van responsief onderzoek. Daarbij staat de analyse van de gekozen verlegenheidssituatie centraal via een verkennend onderzoek en literatuuronderzoek. Resultaat is een concreet plan voor de analysefase van het eigen onderzoek.

In de derde tweedaagse conferentie wordt aandacht besteed aan ontwerpmethodieken die van pas kunnen komen bij het ontwerp van de gekozen aanpak, methodiek of interventie. Daarbij wordt een expliciete verbinding gelegd met de theorie uit de hoorcolleges rond leren. Educatief ontwerpen is een combinatie van kritisch, vernieuwend en creatief werken, en dit komt in deze workshop tot uitdrukking. Resultaat is een eerste globaal plan voor het ontwerp en de wijze waarop dit verder uitgewerkt kan worden. Daarbij gaat het ook om het ontwikkelen van materialen voor formatieve en summatieve beoordeling en effectieve inzet van nieuwe media en digitale leeromgevingen. De vierde tweedaagse biedt een verdere verdieping van de kennis van onderzoeksmethodologie. Aan de orde komen methodieken om de ontwerpen te testen in de praktijk. Daarbij gaat het om concrete instrumenten voor dataverzameling. Daarbij is aandacht voor validiteit en betrouwbaarheid van de gekozen onderzoeksinstrumenten. Resultaat van de tweedaagse conferentie is een eerste globaal plan voor onderzoek naar de effectiviteit van het ontwerp en een eerste ontwerp van het te gebruiken onderzoeksinstrumentarium.

De laatste tweedaagse conferentie is gericht op implementatie van onderwijsinnovatie. Aan de orde komen theorieën en modellen met betrekking tot innovatie- en implementatieprocessen. Daarnaast worden gereedschappen aangereikt om te komen tot effectieve implementatie van onderwijsinnovaties. Daarbij gaat het expliciet ook om de eigen rol van de deelnemer bij het procesmatige begeleiden van innovatieprocessen binnen de school. Resultaat is een aanzet voor een concreet implementatieplan rond de uitkomsten van het eigen ontwerponderzoek.

De tweedaagse conferenties worden gevolgd door verdiepende opdrachten en oefeningen binnen de eigen schoolcontext om de vaardigheid ten aanzien van de technieken die in de conferentie aan de orde komen te vergroten

4.3.4 Eendaagse seminars

Gedurende de opleiding worden vier eendaagse seminars georganiseerd. De eendaagse seminars focussen op methodisch-didactische vraagstukken en maat-

schappelijke thema's. Om recht te doen aan persoonlijke affiniteiten en verschillen in contexten waarbinnen de deelnemers werkzaam zijn, worden gedurende de eendaagse seminars verschillende subthema's aangeboden, zodat deelnemers kunnen kiezen voor een thema dat nauw aansluit bij hun interesse of de specifieke schoolcontext.

De seminars rond methodisch didactische vraagstukken bieden een verdieping van de verschillende begeleidingsvraagstukken. In de seminars komen actuele thema's en vraagstukken aan de orde en worden handvatten geboden voor de begeleidingskundige invulling van het ontwerp dat in het kader van het afstudeeronderzoek verder onderzocht wordt.

Bij de seminars rond vakoverstijgende en maatschappelijke thema's kunnen deelnemers kiezen voor verschillende thema's die hun impact hebben op de verwachtingen in de samenleving ten aanzien van onderwijs en docenten. Mogelijke thema's zijn:

- methodisch handelen bij teamontwikkeling, communities of practice
- de multiculturele school, omgaan met verschillen in perspectief
- academische opleidingsschool en professionalisering van zittend personeel
- de netwerkgeneratie.

De eendaagse seminars worden gevolgd door een studieopdracht, die bestaat uit verdiepende literatuurstudie en een verwerkingsactiviteit binnen de school (ondernemen, onderzoeken en inspireren) en afgesloten wordt met het delen van de leeruitkomsten binnen de opleidingsgroepen.

4.3.5 Buitenlandse studiereis

De internationale studiereis heeft tot doel om (vernieuwende) onderwijspraktijken in een ander land te verkennen. Onderliggend doel is om het referentiekader van de deelnemers te verbreden ten aanzien van hun aannames, het stelsel, oplossingen voor concrete uitdagingen, etc. De studiereis omvat ontmoetingen met docenten in VO-scholen om zicht te krijgen op de onderwijspraktijk in het gastland en met opleiders, onderzoekers en beleidsmakers uit het gastland om de concrete schoolpraktijk in een breder kader te plaatsen.

De studiereis is zodanig gepland dat deelnemers het onderwerp van hun afstudeeronderzoek bepaald hebben en aan de hand van een gerichte vraag via docenten in het gastland concrete input voor hun onderzoek kunnen krijgen door een vergelijking te maken van praktijken in het gastland en in Nederland. Hierdoor krijgt het onderzoek een internationale dimensie.

Na afloop van de studiereis presenteren deelnemers hun bevindingen binnen de opleidingsgroep en binnen de eigen school.

4.3.6 Opleidingsgroepen

Een opleidingsgroep bestaat uit maximaal 15 deelnemers uit verschillende organisaties. Binnen de opleidingsgroep worden drie kleinere groepen gevormd, die elkaar elke twee weken intensief ontmoeten, de ene keer gekoppeld aan de hoorcolleges (1,5 uur) en de andere keer op locatie op elkaars instelling (4 uur). De deelnemers van de opleidingsgroep functioneren als elkaars critical friends, maar bieden elkaar tegelijk inkijkjes in de praktijk binnen verschillende organisaties. Binnen de opleidingsgroepen kan, wanneer daar behoefte aan is, gekozen worden voor intervisievormen.

De opleidingsgroepen vormen ook de plek waarin de resultaten van de onderzoeksopdrachten vanuit de seminars en hoorcolleges aan elkaar gepresenteerd worden, zodat vormen van collectieve peer learning (en peer assessment) ontstaan. In de opleidingsgroepen worden de verschillende tussenproducten van het afstudeeronderzoek besproken. Elke opleidingsgroep wordt begeleid door een begeleider, die zorg draagt voor de begeleiding van het afstudeeronderzoek en die daarnaast (op afroep) beschikbaar is voor ondersteuning.

4.3.7 Individuele begeleiding

Naast de begeleiding die via de begeleiders van opleidingsgroepen geboden wordt, kunnen deelnemers ook een beroep doen op individuele begeleiding, bijvoorbeeld ten aanzien van studievoortgang of het opbouwen van een portfolio, begeleidingskunde of voor inhoudelijke expertise rond het onderwerp van het ontwerp-onderzoek. Hiervoor is per deelnemer in totaal 10 uur beschikbaar.

Door de structuur van het curriculum ontmoeten deelnemers hun mededeelnemers minimaal elke twee weken intensief (halve dag of meer), zodat binding en sociale cohesie gewaarborgd is. Inhoudelijke input is minimaal 1 keer per maand voorzien, zodat een duidelijk studieritme ontstaat.

Door de structuur van het curriculum ontmoeten deelnemers hun mededeelnemers minimaal elke twee weken intensief (halve dag of meer), zodat binding en sociale cohesie gewaarborgd is. Inhoudelijke input is minimaal 1 keer per maand voorzien, zodat een duidelijk studieritme ontstaat.

5 Studielast en studiepunten

De totale studielast bedraagt 60 EC (1.680 uur), wat neerkomt op 20 studiebelastingsuren per week. In Tabel 2 is aangegeven hoe de studielast is verdeeld over de verschillende opleidingsonderdelen.

Tabel 2. Verdeling studielast over de opleidingsonderdelen

	Contacttijd		Zelfstudie en opdrachten	
	aantal	uur	aantal	uur
Cohort				
Hoorcolleges (2 uur)	18	36	25 uur per hoorcollege	450
Tweedaagse conferenties (20 uur)	5	100	25 uur per bijeenkomst	125
Eendaagse seminars (8 uur)	4	32	30 uur per seminar	120
Buitenlandse studiereis (5 dagen/11 dagdelen)	1	44	voorbereiding en verslaglegging	25
Presentaties op school			Vorbereiding en uitvoering	22
Opleidingsgroep-bijeenkomst (1,5 en 4 uur)	36	100	Vorbereiding	36
Afstudeeronderzoek			20 EC	560
Individuele begeleiding (1 uur)	10	10	opstellen showcase portfolio	20
		322		1358

6 Begeleiding

In aanvulling op het onderwijs en de begeleiding tijdens de hoorcolleges, tweedaagse conferenties, eendaagse seminars en de bijeenkomsten van de opleidingsgroepen, omvat de begeleiding van de deelnemers de volgende onderdelen:

- De opleidingsgroepen bieden een structuur van *peer* ondersteuning doordat deelnemers elkaar als *critical friends* feedback geven. Daartoe worden in het begin onderling kwaliteitsnormen vastgesteld.
- De opleidingsgroepen krijgen begeleiding van een begeleider die de (leden van de) groep ondersteunt op leerproces en leerproducten.
- De begeleiders van de opleidingsgroepen geven elke deelnemer regelmatig gerichte persoonlijke feedback, zodat deelnemers zicht krijgen op de mate waarin hun prestaties voldoen aan de eisen van de opleiding. De begeleiders baseren zich daarbij op de uitwerkingen van de hoorcollege- of seminar opdrachten en de peerfeedback die deelnemers daarop ontvangen hebben van de leden van hun opleidingsgroep.
- Elke deelnemer kan op basis van individuele behoefte een beroep doen op extra individuele begeleiding. Deze kan van algemene aard zijn (bijv. bij de voorbereiding op het tussenassessment) of meer specifiek (bijv. met betrekking tot ondersteuning op begeleidingskundig gebied). Binnen de instellingen van Educatief Meesterschap Amsterdam is een groot aantal experts op begeleidingskundig, pedagogisch, onderwijskundig of organisatiekundig terrein beschikbaar.
- Aan het begin van het eerste en het tweede jaar vindt een gesprek plaats tussen een vertegenwoordiger van de opleiding, de deelnemer en (een vertegenwoordiger van) de werkgever om de ambities, onderzoeksfocus en voortgang te bespreken. Doel van deze gesprekken is onder andere om de koppeling tussen het individuele leren en de schoolontwikkeling te borgen.

Ter ondersteuning van het leerproces wordt gebruik gemaakt van een elektronische leeromgeving voor het ontsluiten van studiematerialen (literatuur, opnames van hoorcolleges, etc.), voor de communicatie tussen deelnemers en docenten en deelnemers onderling, voor het samenwerken aan producten en voor het vastleggen van producten (*showcase portfolio* waarin producten van studieopdrachten, video-opnamen, *peer assessments* en zelfreflecties zijn opgenomen).

7 Toetsing en beoordeling

De beoordeling bestaat uit verschillende elementen:

1. Peerbeoordeling

De uitwerkingen van de opdrachten naar aanleiding van de hoorcolleges en seminars worden gepresenteerd binnen de opleidingsgroepen of onderzoeksgroepen. De leden van de groepen geven elkaar een peerbeoordeling op basis van vooraf geëxpliciteerde kwaliteitsnormen.

2. Digitaal portfolio

De uitwerkingen van de hoorcollege- en seminaropdrachten worden opgenomen in een persoonlijk digitaal portfolio. Tevens worden in het portfolio de producten in het kader van het afstudeeronderzoek opgenomen, te weten: probleemanalyse en vertaling naar de concrete onderzoeksvraag, ontwerp, onderzoeksplan, onderzoeksrapport, implementatieplan en de reflectie op de uitgevoerde implementatie. Daarnaast wordt het verslag van de buitenlandse reis en een video-opname van de presentatie van het onderzoek binnen de eigen school opgenomen in het portfolio. Het portfolio wordt verder drie keer aangevuld met persoonlijke reflecties:

- aan het begin van de opleiding, waarbij – in het kader van de intake - de persoonlijke ambities en leerdoelen beschreven worden,
- halverwege de opleiding, waarbij een reflectie plaatsvindt op de leerresultaten van het eerste jaar en de doelstellingen voor het tweede jaar en
- aan het eind van de opleiding, waarbij een eindreflectie gemaakt wordt op de opbrengsten voor de individuele professionele ontwikkeling en voor de schoolontwikkeling en waarbij een verbinding gemaakt wordt met de oorspronkelijke doelstellingen.

Tevens worden in het portfolio reflecties van de sparring partner binnen de school opgenomen, aangevuld met uitkomsten van 360° feedback binnen de school. Ten slotte wordt in het portfolio een beoordeling opgenomen van de inzet van de deelnemer in de opleidingsgroep en in de samenwerkingsomgeving.

Tenslotte wordt het verslag van de buitenlandse reis en een video-opname van de presentatie van het onderzoek binnen de eigen school opgenomen in het portfolio.

3. Portfolio-assessment

Vier keer vindt er een portfolio-assessment plaats: na elk semester. Om de intersubjectiviteit te waarborgen worden de onderdelen van het portfolio beoordeeld door twee beoordelaars. Het eerste en derde tussen-assessments wordt afgenomen door de begeleider van de eigen groep, aangevuld met een andere opleider. Bij de tweede (halfweg) beoordeling wordt daarnaast een vertegenwoordiger vanuit de schoolleiding betrokken. Het eind-assessment wordt afgenomen door een beoordelaar vanuit de opleiding (niet zijnde de eigen begeleider) en wederom een (andere) vertegenwoordiger vanuit de schoolleiding.

De uitkomst van het portfolio-assessment aan het eind van het eerste jaar heeft als consequentie een go/no go-beslissing voor deelname aan het tweede jaar van de opleiding. Indien het portfolio als onvoldoende wordt beoordeeld, heeft de deelnemer maximaal één maand om dit te herstellen.

Een deelnemer rondt bij het eind-assessment de masteropleiding met succes af als alle onderdelen van het showcase portfolio minimaal als voldoende zijn beoordeeld.

8

Opleiders*

De opleiders van de opleidingsgroepen zijn afkomstig uit één van de instituten van het samenwerkingsverband Educatief Meesterschap Amsterdam en zijn zeer ervaren in het begeleiden van groepen, het uitvoeren van onderzoek, het begeleiden van onderzoek en innovatieprojecten op scholen.

Opleiders

André Koffeman M.A. (UvA - ILO)

Dr. Wietske Miedema (HvA)

Drs. Rika Schut MLD

Leerlijncoördinatoren

Prof. dr. Monique Volman (VU, perspectieven op leren)

Drs. Marco Snoek (HvA, perspectieven op schoolontwikkeling)

Prof. dr. Geert ten Dam (UvA, perspectieven op pedagogisch handelen)

Prof. dr. Gert Rijlaarsdam (UvA, methoden van ontwerponderzoek)

Gastdocenten

Drs. Ben van der Hilst (CNA, organisatieleer)

Prof. dr. Sietske Waslander (RUG, onderwijssociologie)

Prof. dr. Sjoerd Karsten (UvA, onderwijs en samenleving)

Prof. dr. Wiel Veugelers (UvA, pedagogiek)

Prof. dr. Carla van Boxtel (UvA, geschiedenisdidactiek, didactiek maatschappijvakken)

Begeleidingskundigen

drs. Jessy la Faille

drs. Heleen Florusse

drs. Jolanda Jenniskens

drs. Claar Spierdijk

Vakdidactici

Drs. Arie Wilschut (HvA, didactiek maatschappijvakken)

Drs. Willem Bustraan (HvA, didactiek exacte vakken)

Dr. Ed van den Berg (HvA/UvA lector didactiek exacte vakken)

Prof. dr. Gert Rijlaarsdam (UvA, talendidactiek)

Dr. Jos van der Waals (HvA, lector didactiek van het beroepsonderwijs)

Dr. Lenie Kneppers (UvA, didactiek maatschappijvakken)

Aansturing & ontwikkeling

Drs. Alle van Steenis (CNA, Productteamcoördinator)

Drs. Marco Snoek (HvA, Lector)

Marie-Claire van den Bosch (CNA, secretariaat)

* Voorlopige opgave, wijzigingen voorbehouden

9 Civiel effect

De opleiding leidt op tot masterniveau. Dit betekent dat de opleiding aansluit bij eisen voor masterkwalificaties zoals verwoord in de zogenaamde Dublindescriptoren:

Kennis en inzicht	Heeft aantoonbare kennis en inzicht, gebaseerd op de kennis en het inzicht op het niveau van Bachelor en die deze overtreffen en/of verdiepen, alsmede een basis of een kans bieden om een originele bijdrage te leveren aan het ontwikkelen en/of toepassen van ideeën, vaak in onderzoeksverband.
Toepassen kennis en inzicht	Is in staat om kennis en inzicht en probleemoplossende vermogens toe te passen in nieuwe of onbekende omstandigheden binnen een bredere (of multidisciplinaire) context die gerelateerd is aan het vakgebied; is in staat om kennis te integreren en met complexe materie om te gaan.
Oordeelsvorming	Is in staat om oordelen te formuleren op grond van onvolledige of beperkte informatie en daarbij rekening te houden met sociaal-maatschappelijke en ethische verantwoordelijkheden, die zijn verbonden aan het toepassen van de eigen kennis en oordelen.
Communicatie	Is in staat om conclusies, alsmede de kennis, motieven en overwegingen die hieraan ten grondslag liggen, duidelijk en ondubbelzinnig over te brengen op een publiek van specialisten of niet-specialisten.
Leervaardigheden	Bezit de leervaardigheden die hem of haar in staat stellen een vervolgstudie aan te gaan met een grotendeels zelfgestuurd of autonoom karakter.

Toelichting:

- ‘Kennis & Inzicht’ heeft vooral betrekking op de inhoud van de hoorcolleges, de eendaagse seminars en kennis van de methodiek van ontwerponderzoek.
- ‘Toepassen van kennis en inzicht’ heeft concreet betrekking op het kunnen uitvoeren van ontwerponderzoek, het maken van een methodisch-didactisch en pedagogisch verantwoord ontwerp en het kunnen ontwerpen en toepassen van een implementatiestrategie.
- ‘Oordeelsvorming’ heeft betrekking op het kunnen formuleren van oordelen en standpunten op basis van theoretische inzichten, uitkomsten van (eigen en andermans) onderzoek en maatschappelijke ontwikkelingen.
- ‘Communicatie’ heeft betrekking op het (schriftelijk en mondeling) kunnen delen van leerresultaten met collega’s binnen de opleidingsgroepen en de eigen school en op het kunnen begeleiden en inspireren van collega’s bij onderwijsinnovaties.
- ‘Leervaardigheid’ heeft betrekking op het kunnen functioneren binnen professionele opleidingsgroepen en sturing kunnen geven aan het eigen leerproces tijdens de opleiding

De opleiding is in 2010 geaccrediteerd wat betekent dat deelnemers aan het eind van de opleiding de titel *Master of Education* verwerven. De opleiding leidt niet tot een formele lesbevoegdheid.

10 Praktische informatie

Opleidingsduur

De opleiding duurt twee jaar, van september 2011 tot juli 2013.

Opleidingsdagen en locaties

De hoorcolleges, eendaagse seminars en de bijeenkomsten van de opleidingsgroepen vinden plaats op vrijdag in Amsterdam; de tweedaagse bijeenkomsten vinden plaats op donderdag en vrijdag in Amersfoort.

Data 2011	Bijeenkomst	Locatie
15 & 16 september	tweedaagse seminar	Amersfoort e.o.
30 september	hoorcollege aansluitend opleidingsgroep	Amsterdam
7 oktober	opleidingsgroep	Amersfoort e.o.
14 oktober	hoorcollege aansluitend opleidingsgroep	Amsterdam
29 oktober	opleidingsgroep	Geen vaste locatie
4 november	hoorcollege aansluitend opleidingsgroep	Amsterdam
11 november	opleidingsgroep	Geen vaste locatie
25 november	eendaagse seminar	Amsterdam
2 december	opleidingsgroep	Geen vaste locatie
9 december	hoorcollege aansluitend opleidingsgroep	Amsterdam
16 december	opleidingsgroep	Geen vaste locatie

Data 2012	Bijeenkomst	Locatie
19 & 20 januari	tweedaagse seminar	Amersfoort e.o.
10 februari	hoorcollege aansluitend opleidingsgroep	Amsterdam
17 februari	opleidingsgroep	Geen vaste locatie
2 maart	hoorcollege aansluitend opleidingsgroep	Amsterdam
9 maart	opleidingsgroep	Geen vaste locatie
16 maart	hoorcollege aansluitend opleidingsgroep	Amsterdam
23 maart	opleidingsgroep	Geen vaste locatie
30 maart	eendaagse	Amsterdam
13 april	opleidingsgroep	Geen vaste locatie
20 april	hoorcollege aansluitend opleidingsgroep	Amsterdam
27 april	opleidingsgroep	Geen vaste locatie
24 & 25 mei	tweedaagse seminar	Amersfoort e.o.
9 juni	hoorcollege aansluitend opleidingsgroep	Amsterdam
15 juni	opleidingsgroep	Geen vaste locatie
13 & 14 september	tweedaagse seminar	Amersfoort e.o.
28 september	hoorcollege aansluitend opleidingsgroep	Amsterdam
5 oktober	opleidingsgroep	Geen vaste locatie
8 – 12 oktober	buitenlandse reis	Geen vaste locatie
2 november	hoorcollege aansluitend opleidingsgroep	Amsterdam
9 november	opleidingsgroep	Geen vaste locatie
16 november	hoorcollege aansluitend opleidingsgroep	Amsterdam
30 november	opleidingsgroep	Geen vaste locatie
7 december	hoorcollege aansluitend opleidingsgroep	Amsterdam
14 december	opleidingsgroep	Geen vaste locatie

Data 2013	Bijeenkomst	Locatie
10 & 11 januari	tweedaagse seminar	Amersfoort e.o.
1 februari	eendaagse seminar	Amsterdam
8 februari	opleidingsgroep	Geen vaste locatie
8 maart	hoorcollege aansluitend opleidingsgroep	Amsterdam
15 maart	opleidingsgroep	Geen vaste locatie
5 april	hoorcollege aansluitend opleidingsgroep	Amsterdam
12 april	opleidingsgroep	Geen vaste locatie
19 april	eendaagse seminar	Amsterdam
26 april	opleidingsgroep	Geen vaste locatie
17 mei	hoorcollege aansluitend opleidingsgroep	Amsterdam
24 mei	opleidingsgroep	Geen vaste locatie
31 mei	hoorcollege aansluitend opleidingsgroep	Amsterdam
7 juni	opleidingsgroep	Geen vaste locatie
14 juni	hoorcollege aansluitend opleidingsgroep	Amsterdam
21 juni	opleidingsgroep	Geen vaste locatie

Aantal deelnemers

15 deelnemers per opleidingsgroep.

Kosten

De kosten bedragen € 7.800,- per deelnemer per jaar plus een bemiddelingsfee van € 700,- totaal ten behoeve van de activiteiten van het NiME.

Lerarenbeurs

De opleiding komt in aanmerking voor de Lerarenbeurs voor scholing van het ministerie van OCW. De aanvraagperiode is van 1 april tot 13 mei 2011. U kunt het aanvraagformulier downloaden via www.ib-groep.nl. Het isatnummer van de opleiding Professioneel Meesterschap is 70132 en het brinnummer van het opleidingsinstituut is 28DN.

Aanmelding

Aanmelding geschiedt via het digitale aanmeldingsformulier op de website van het NiME: www.mastersineducatie.nl

Voorlichtingsbijeenkomsten

Een voorlichtingsbijeenkomst wordt gehouden op maandagavond 18 april van 19.00 - 21.00 uur bij het Centrum voor Nascholing Amsterdam, H.J.E. Wenckebachweg 144-148, 4e verdieping B vleugel.

Naast de voorlichtingsbijeenkomsten worden er ook meeloopdagen aangeboden. Als u hier interesse voor heeft kunt u contact opnemen met het secretariaat van Educatief Meesterschap Amsterdam: Marie-Claire van den Bosch, 020 525 1342 of meesterschap@cna.uva.nl

Informatie en contact

Educatief Meesterschap Amsterdam
p/a Centrum voor Nascholing Amsterdam
Postbus 2009
1000 CA Amsterdam

Secretariaat: Marie-Claire van den Bosch
T 020 525 1342
F 020 525 1236
E meesterschap@cna.uva.nl
I www.centrumvoornascholing.nl/ema